

ICONOLOGIE VAN ENSOR'S " DE MOLEN VAN SLIJCKENS "

=====

Zoals iedere " would-be " heemkundige heb ik wel enige publicistische aspiraties . Ondermeer heb ik me zelf als doel gesteld ooit eens een volledig overzicht te laten verschijnen in ons Jaarboek van alle molens die te Bredene het zwerk hebben door - kliefd .

Enkele jaren geleden startte ik met veel zwier , eigen aan allen de " jong " zijn en onervaren , aan wat op het eerste zicht een relatief eenvoudige zaak zou worden . Ik begon chronologisch naar het verleden toe te werken . Als eerste mijlpaal stelde ik 1900 . Een lijst van de molens vanaf heden tot de eeuwwisseling was rap genoeg opgesteld aan de hand van de gegevens vervat in het standaardwerk voor de Bredense geschiedenis , " ZOEKLIJCHT OP BREDENE " (1) .

Tweede faze was het opsporen van illustraties of afbeeldingen van de molens van de zogenaamde " jongste periode " . Dank zij de tentoonstelling " Windmolens van Bredene 1650 - 1960 " , op 5 december 1971 , in het heem van de kring , kon heel wat illustratiemateriaal samengebracht worden . Echter ontbraken er een paar molens bij de " naamafroeping " , o.m. de stenen " Sasmolen " en de molen van Rotsaert , ofte de " Ter Schellemolen " . Niet alleen een afbeelding van " Rotsaert's Molen " ontbrak , doch tevens gegevens over de juiste inplanting , bouwjaar en sloop .

De molen komt niet voor op de door ons geraadpleegde topografische en stafkaarten , noch is er enige vermelding in oude reisgidsen . Ware het niet dat " Zoeklicht op Bredene " een betrouwbare bron is of ik zou betwijfeld hebben of de molen er ooit geweest was . Ik sprak met Frans Verbanck , onze ouderdoms-deken . Hij verwees mij naar zijn brochure " d'Oede Viertorre " waarin hij spreekt over een molen gelegen nabij het Kroonwerk , waar hij " bakmeel haalde voor de wekelijkse bakte van mijn moeder " .(2) Volgens zijn zeggen stond een molen in de nabijheid van het " Hof ter Schelle " doch meer precies kon hij het zich niet herinneren daar het trouwens 75 jaar geleden was dat hij er nog bloem haalde . Hij herinnerde zich echter nog dat een zekere Rotsaert pachter was op " Ter Schelle " , (3)

Volgens R. Eeckhout bevond de " Rotsaert Molen " zich nabij de " Mosselhoek " (Zie fig. 1 - kaart 1883) . Beide bronnen spreken elkaar niet tegen , daar het " Goed ter Schelle " of " Hof ter Schelle " slechts op een driehonderdtal meters ten noordoosten van de Mosselhoek gelegen was .

Het hangt er alleen vanaf hoe men het bekijkt , vanuit de optiek van de Sassenaar of deze van de inboorling van " d'Oede Viertorre (4) . Wat verder grasduinend in onze Bredeniana ontdekke ik in het Jaarboek 1973 dat Albert Verbiest ook had verteld dat er een molen stond tussen de " hofstee Ter Schelle " en de steenweg naar 't Sas . (5)

Mijn laatste twijfel omtrent het bestaan van de molen weggenomen zijnde begon ik aan het opsporen van verdere aanwijzingen . Bij Verbouwe (6) vond ik onder het nummer 42 de volgende vermelding : " 1891 , James Ensor , Gezicht op de molen van Slijckens met het gehucht op de achtergrond - Ets. hoogte 0,068,br.0,10"

Dit gegeven prikkelde mijn nieuwsgierigheid . Ik kende reeds geruime tijd deze ets daar R. Eeckhout ze opgenomen had in zijn " Zoeklicht " (7) , doch ik had ze steeds gecatalogeerd bij de onbekende molens .

Een nieuw onderzoek van de ets deed mij besluiten dat de afgebeelde molen deze van Rotsaert was , gelet op de Sasmolen en de Sint-Jozefkerk in de achtergrond . Doch het panorama kwam mij vreemd voor . Ergens klopte het niet . Om volledige zekerheid te hebben dat Ensor werkelijk de Rotsaertmolen afgebeeld had besloot ik de ets te ontleden door middel van de isometrische vluchtlijnbeplating (zie fig . 2)

Bij het overplanten van de aslijn " Z " op de kaart van 1883 , met referenties de kerk en stenen molen (zie fig 4) bleek dat de kunstenaar de molen van Livinus Hollevoet afgebeeld had . Bij verdere ontleding van het panorama bleek echter niets meer te kloppen , gelet voornaamlijk op de rijen huizen op de linkerzijde van de ets . Er bestond praktisch geen bebouwing tussen de molen van Hollevoet en de Sasmolen.

Op een bepaald ogenblik viel mijn " legendarische " frank! Ik zou het eens proberen met het spiegelbeeld van de ets . De vluchtlijnen waren vlug uitgezet en de as vastgelegd (zie fig.3) . Bij overplanting van de as " W " op de kaart van 1883 en de verdere analyse (zie fig. 5 & 6) bleek dat alles perfekt overeenstemde . De kunstenaar had wel degelijk de Rotsaert-molen geschetst ter plaatse , doch had bij vergissing de schets rechtstreeks op de koperplaat ge-etst in stede van het spiegelbeeld , zodat bij het persen het tegenovergestelde gebeurde en het spiegelbeeld afgedrukt werd ! En zodoende ben ik een dilemma kwijt . (8)

De " Molen van Slijckens " is de Rotsaert-molen , en de Ensorliefhebbers hebben er één bij : etste Ensor al zijn platen zo ?

Ferdinand G E V A E R T

NOTA : Een boek met de verzamelde werken van James Ensor , waarvan ik de titel niet ken daar ik slechts een copie bezit van de bladzijde waarop de ets voorkomt , bevat volgende beschrijving:

Le moulin de Slykens , 1891 , cuivre , 100 x 70 mm.
Le village de Slyckens est maintenant englobé dans la banlieue d'Ostende . Des usines ont remplacé le moulin et détruit le frais paysage . On remarquera la forme curieuse des nuages .

Signé en haut à gauche .

VOETNOTAS

=====

- (1) R.EECKHOUT - ZOEKLICHT OP BREDENE , - Bredene , Ter Cuere 1968
- (2) F.VERBANCK - D'OEDE VIERTORRE - Bredene , Ter Cuere , 1969
- (3) Zie eveneens F.VERBANCK : D'OEDE VIERTORRE 1894-1900 - Eerste en tweede deel , Jaarboek 1973 , Ter Cuere
- (4) Het " Goed ter Schelle " en de " Mosselhoek " verdwenen bij de uitbreiding van de Oostendse haven en het graven van de Spuikom in 1902-1905 .
- (5) A.VERBIEST - Laatste herinnering aan de Mosselhoek blz. M 6 , Jaarboek 1973 , Ter Cuer .
- (6) A. VERBOUWE - ICONOGRAFIE VAN HET ARRONDISSEMENT OOSTENDE Brussel 1956
- (7) " ZOEKLICHT OP BREDENE " , blz 97 .
- (8) Zie in dit verband eveneens " ROEPSTEEN " , nr. 13 , juni-maand 1973 .

§
§§§
§§§§§
§§§
§

1. Omgeving Sas-Slijkens
1883

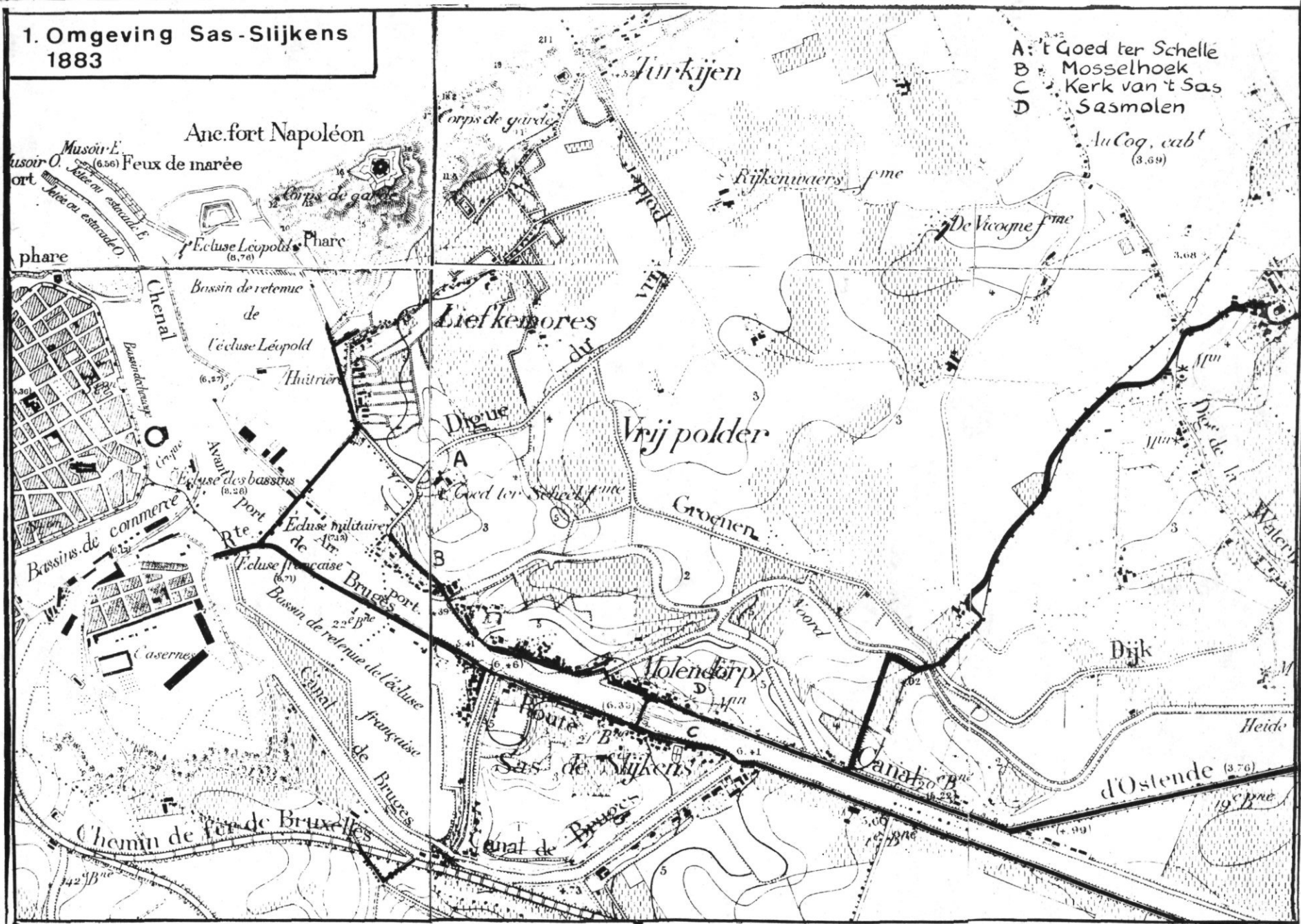

Fig.2. Ets Ensor
Bepaling as vluchtlijnen

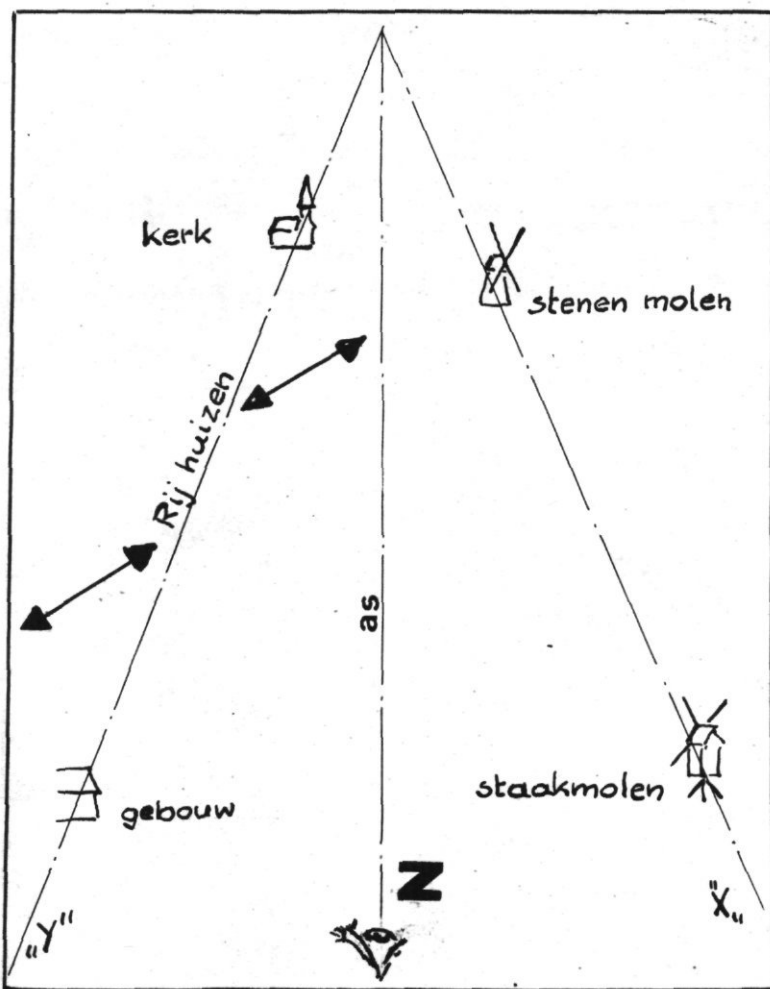
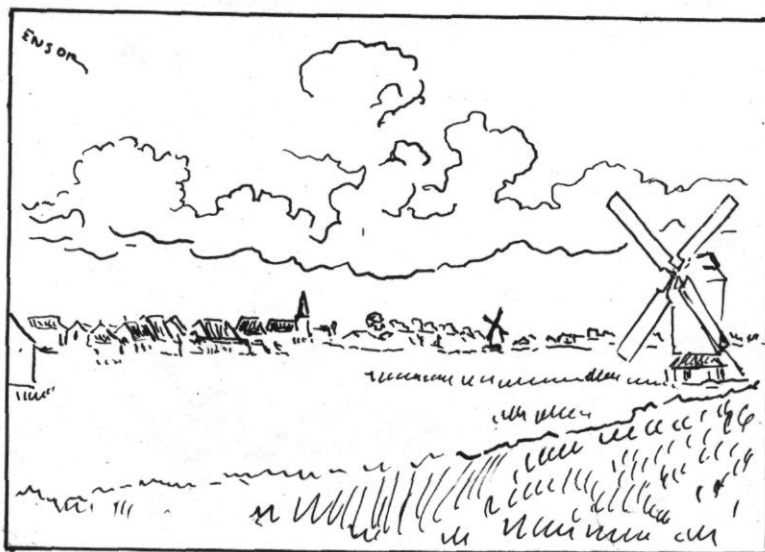

Fig.3. Spiegelbeeld als Ensor

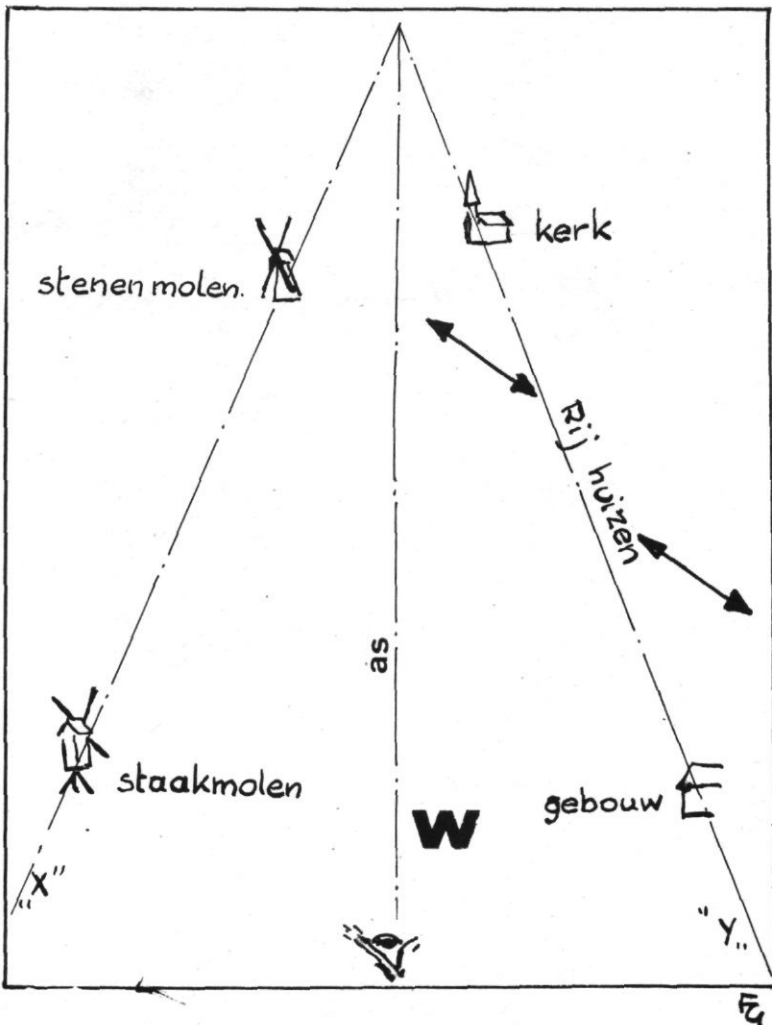
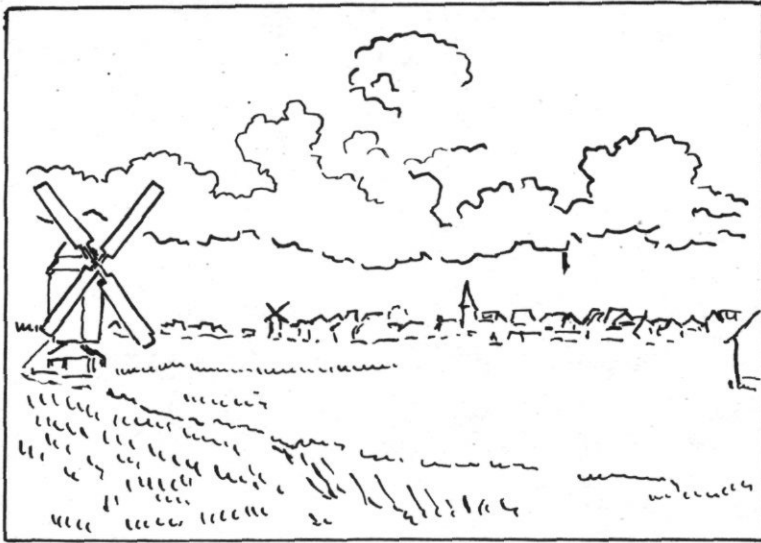

Fig. 6. Spiegelbeeld ets - beschrijving

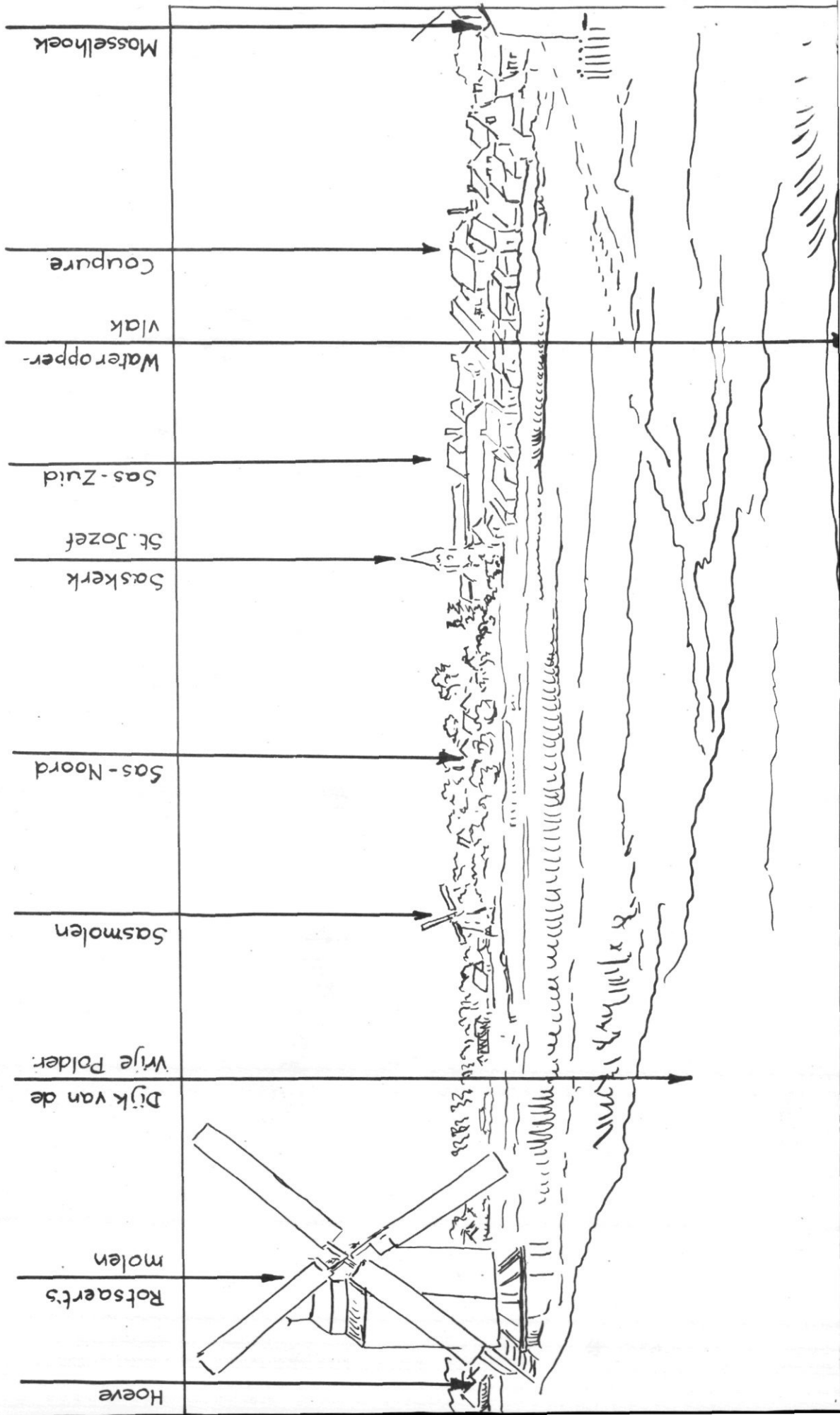

Fig.5. Vergroting v/h origineel - spiegelbeeld.